

2017

Mt 3864 välin Ylikkälä–Pulsa luontoselvitys

Petri Parkko

22.9.2017

1. Taustoja

Maantielle 3864 on tulossa parannustoimenpiteitä nykyiseen maastokäytävään välillä Yllikkälä–Palsa. Hankkeen suunnittelua varten tarvittiin tiedot alueen merkittävistä luontoarvoista. Kaakkois-Suomen ELY-keskus tilasi luontoselvityksen 27.4.2017.

2. Menetelmät ja aineisto

Luontoselvityksen maastotyöt tehtiin kahden maastotyöpäivän aikana 5.5. ja 11.7.2017. Maastokäynnillä 5.5.2017 tieosuus ajettiin autolla läpi havainnoiden EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajille liito-oravalle (*Pteromys volans*) NT sopivia varttuneempia ja haapaa kasvavia metsiä. Sopivat metsäkuviot kuljettiin jalkaisin maastossa läpi etsien liito-oravan ulostepapanoita haapojen ja kuusten alta. Kevään maastokäynnillä etsittiin myös rauhoitetulle putkilokasville kangasvuokolle (*Pulsatilla vernalis*) vu sopivia kasvupaikkoja.

Maastokäynnillä 11.7.2017 havainnoitiin tieluiskien ja pientareiden kasvillisuutta paikoissa joissa oli vähän edustavampaa ketokasvillisuutta. Suunnittelualueelta selvitetiin ajankohdan mahdollistamalla tarkkuudella arvokkaita elinympäristöjä (luonnonsuojelulain, vesilain ja soveltaen metsälain suojelemat kohteet, uhanalaiset luontotyypit sekä muut arvokkaat elinympäristöt). Maastossa arvioitiin myös uhanalaislajiston ja direktiivilajien esiintymisen todennäköisyyttä ja tarvittavia jatkoselvityksiä. Tutkimusalueeksi rajattiin noin 20 metrin levyinen vyöhyke tien molemmin puolin, mutta tarvittaessa sitä laajennettiin esimerkiksi liito-oravalle Dir IV, NT sopivassa metsässä. Maastotyöt teki luontokartoittaja (eat) Petri Parkko.

Suojelubiologi Tuula Tanska Kaakkois-Suomen ELY-keskuksesta toimitti Herttaan tallennetut suunnittelualueetta koskevat uhex-tiedot. Nisäkkäiden uhanalaisuus raportissa on vuoden 2015 arvioinnin (Liukko ym. 2016) mukainen ja muiden eliölajien uhanalaisuus perustuu vuoden 2010 arviointiin (Rassi ym. 2010).

Raportissa käytettyjä lyhenteitä: Dir IV = EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulailla kielletty; EN = erittäin uhanalainen; VU = uhanalainen, vaarantunut; NT = silmälläpidettävä laji.

Kuva 1. Kuovi Myllylän pelloilla 5.5.2017 © Petri Parkko

3. Suunnitteluvälin luonnon yleiskuvaus

Siparissa ja Myllylässä on melko laajat aktiiviviljelyssä olevat peltoaukeat, joilla pesii muun muassa kuovi (*Numenius arquata*) (kuva 1). Peltoaukeiden välissä, tien länsipuolella, on kosteapohjaista istutuskoivikkoa ja Myllylän peltojen kohdalla maatalojen pihapiirejä istutuksineen. Kytösenmäellä esiintyy pienialaisesti liito-oravalle (*Pteromys volans*) Dir IV, NT sopivaa varttunutta kuusivaltaista metsää, jossa kasvaa haapoja.

Myllylän pelloista etelään on Lammasojan ainakin osin kaivettu ja oiottu uoma, jonka eteläpuolella on tuore hakkuu. Kolhonmäen kohdalla on pieni kuvio varttunutta kuusivaltaista metsää ja sen eteläpuolella pieni pelto, jonka reunassa on omakotitalo. Läheisessä istutuskoivikossa kasvaa alikasvoksena paljon kuusta. Tien länsipuolella on samalla kohdalla tiheää istutuskuusikkoa. Kolhonmäen ja Pistoskallionmäen välillä on arvokkaana elinympäristönä rajattu noronvarsi siihen liittyvine pienine soineen.

Pistoskallionmäellä kasvaa nuoria mäntyvaltaisia metsiä ja tien länsipuolelle on tullut uusi hakkuuaukea. Kännipäänsuon itäpuolella on varttuneen kuusivaltaisen metsän kuvio ja sen lounaispuolella hakkuu. Samalla kohdalla, tien itäpuolella, kasvaa nuorta tiheää sekametsää, jonka puustona kasvaa koivua, mäntyä ja nuorta haapaa. Kännipäänsuon kaakkoispuolella on pieni taimikko.

Kännipäänsuon ja Riutansuon väli on tien molemmin puolin taimikkoa. Riutansuo on ojitettu ja muuttuman puustona kasvavat männyt, kuuset ja koivut. Lahdenkankaalla ennen asutusta kasvaa varttunutta mäntyvaltaista metsää mustikkatyypin kankaalla. Tien itäpuolella on taimikkoa.

Kuva 2. Vilkjärven uimarannan tuntumassa kasvaa tervaleppiä. Vilkjärvi 11.7.2017 © Petri Parkko

Vilkjärven ja tien väliin jää pieniä peltoja ja tien länsipuolella kasvaa noin 25-vuotiasta harvennettua mäntyvaltaista metsää. Järven rannassa on pieni uimaranta, jonka läheisyydessä, tien reunassa, kasvaa kolme vanhaa mäntyä ja rannassa tervaleppiä (kuva 2).

Vilkjärvestä Pulsaan päin on vanhaa kylämaisemaa: pieniä aktiiviviljelyssä olevia peltoja, maalaistaloja ja hevoslaidun. Alueen reheväkasvuisilla pientareilla kasvaa runsaasti mesiangervoa (*Filipendula ulmaria*), mutta paikoin myös mataroita (*Galium*).

Ennen Uusijokea, tien länsipuolella, kasvaa istutusköivikköä. Uusijoen uoma ei ole luonnontilainen, vaan sitä on joskus oiottu. Joen tuntumassa oleva pieni pelto on edelleen aktiiviviljelyssä (kuva 3). Pellon kohdalla, tien itäpuolella, on istutushaavikköä (kuva 3) ja varttunutta kuusivaltaista kasvatusmetsää. Onnelan kohdalla on hakkuuaukea ja istutusköivikkö.

Kuva 3. Uusijoen rantaan rajoittuvaa peltoa ja istutushaavikköä.

Rokoronmäen pohjoispuolella on hakkuita ja taimikoita. Rokoronmäellä kasvaa varttunutta mäntyvaltaista kasvatusmetsää, jonka kenttäkerroksessa esiintyy paljon kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) Dir IV toukkien ravintokasvia kangasmaitikkaa (*Melampyrum pratense*). Takamaan kohdalla kasvaa koivuvaltaista ja paikoin myös mäntyvaltaista nuorta kasvatusmetsää.

Leppookivenpeltojen eteläpuolella esiintyy laajalti taimikoita sekä eri-ikäisiä mäntyvaltaisia kasvatusmetsiä. Orossillan kohdalla kasvaa tien itäpuolella istutuskoivikkoa ja länsipuolella varttunutta mäntyvaltaista kasvatusmetsää kapeana kaistaleena. Orossillan ja Mökkikylän välillä on mäntyvaltaisia kasvatusmetsiä, pientaloasutusta sekä istutuskoivikkoa. Pientareilla kasvaa paljon haitallista vieraslajia komealupiinia (*Lupinus polyphyllos*).

Kotimäen kohdalla, tien itäpuolella, kasvaa varttunutta mäntyvaltaista metsää ja länsipuolella on taimikkoa. Ennen Luumäentien risteystä, tien itäpuolella, on pieni lehtikuusimetsikkö (*Larix*), jossa kasvaa sekapuina myös kuusta ja koivua. Metsikön ja Kaaprontien välissä on enimmäkseen taimikkoa, mutta myös pieni kontortamäntyä (*Pinus contorta*) kasvava metsikkö.

Kaaprontien risteyksen tuntumassa kasvaa varttunutta kuusta, mäntyä ja lehtikuusta. Kontortamäntyä on istutettu myös Luumäentien eteläpuolelle. Pulsan aseman tien reunassa on pieni hiekkapohjainen ja ketomainen kohta, jossa kasvaa vähän ketomarunaa (*Artemisia campestris*).

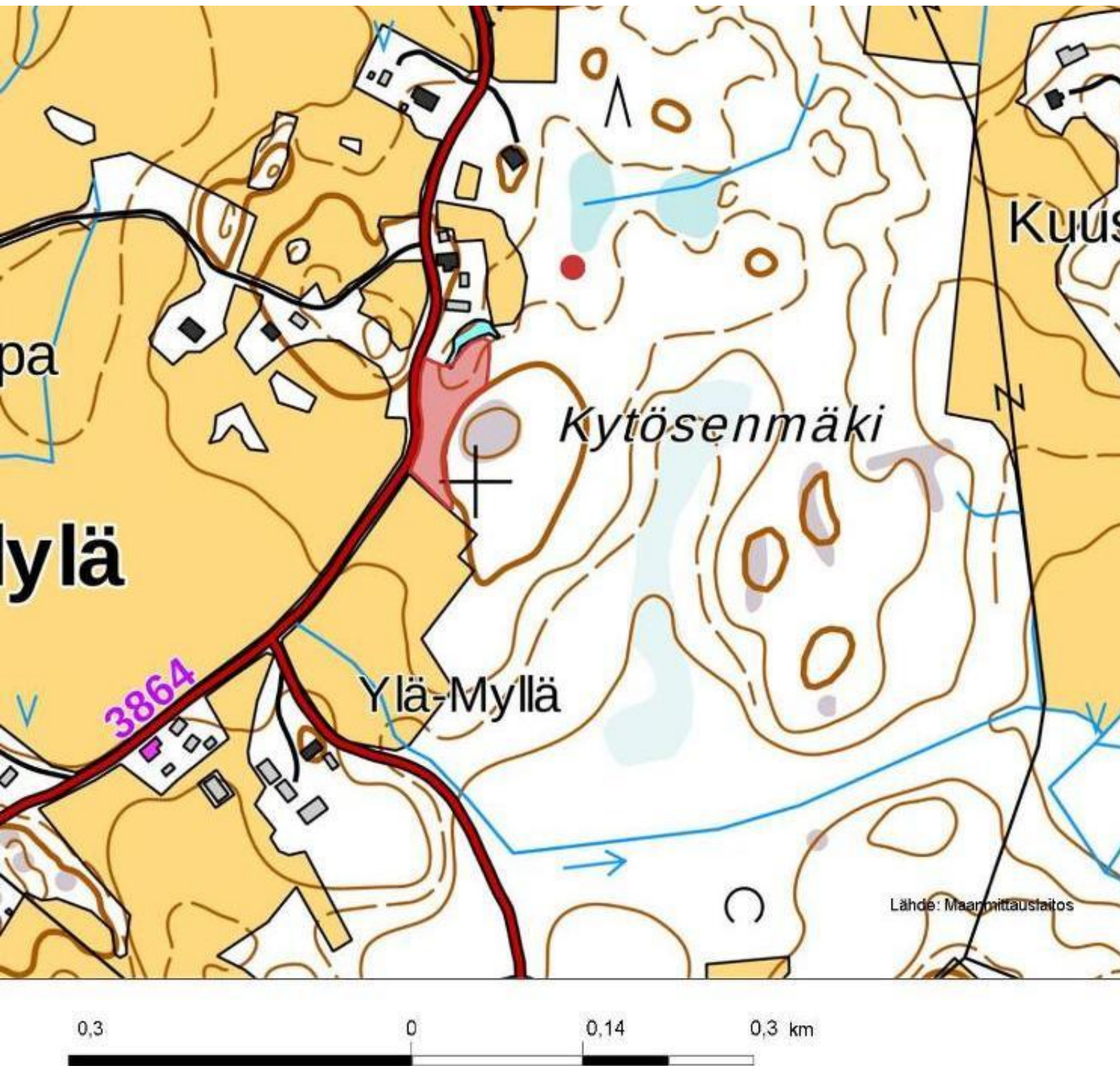
4. Liito-oravalle (*Pteromys volans*) Dir IV, NT **sopivat metsät**

Siparin liito-oravalle sopiva metsä (kartta 1)

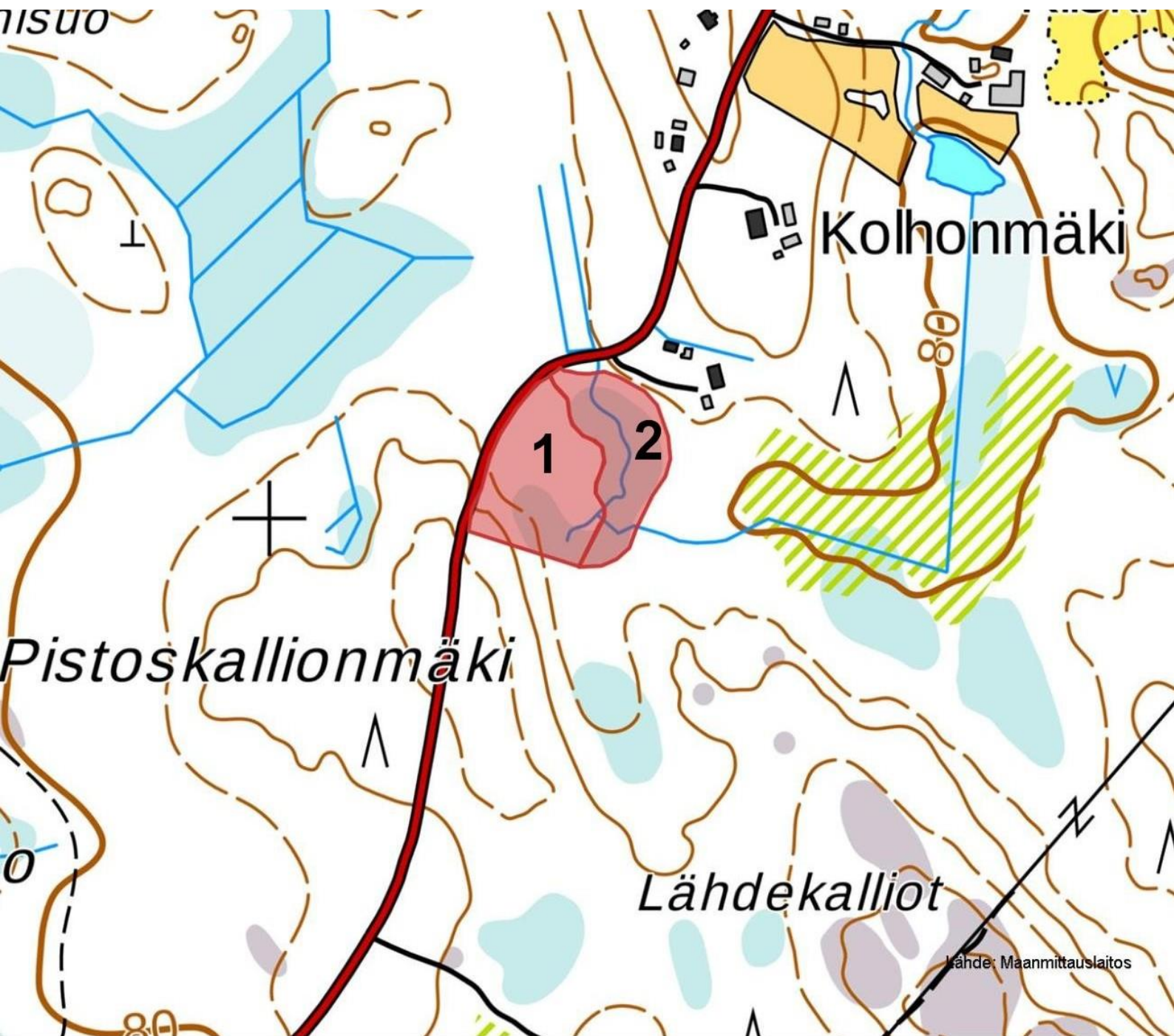
Siparissa on tehty vuonna 2003 liito-oravan papanahavainto (Kaakkois-Suomen ELY-keskus/ Laura Murto) (kartta 1). Ylämaantien läheisyydessä on lajille sopivaa varttunutta kuusivaltaista sekametsää, jossa kasvaa myös haapaa, mäntyä ja koivua.

Kolhonmäen liito-oravalle sopiva metsä (kartta 2)

Kolhonmäellä on pieni kuusivaltainen varttuneen metsän kuvio mustikkatyypin kankaalla, jossa esiintyy korpisuutta ja hieman lahoppuuta. Kuviolla kasvaa vähän liito-oravan tärkeintä ravintopuuta haapaa. Aivan maantien läheisyydessä puusto on nuorempaa kuusta, mäntyä ja koivua.

Kartta 1. Siparin liito-oravalle sopiva metsä on rasteroitu punaisella ja papanapaikka 2003 on merkitty punaisella pallolla.

Kartta 2. Kolhonmäen liito-oravalle sopiva metsä (1) ja arvokas elinympäristö (2).

5. Musta-apilan (*Trifolium spadiceum*) NT esiintymä

Mökkikylän musta-apilat (kartta 3)

Mökkikylässä kasvaa autiotalon pihassa noin neliömetrin laajuinen kasvusto musta-apilaa (kuva 4). Kasvusto on jäämässä lähellä kasvavan lupiinin alle, eikä se tule todennäköisesti säilymään paikalla.

Kuva 4. Mökkikylässä kasvaa pieni musta-apilakasvusto. 11.7.2017 © Petri Parkko

6. Arvokas elinympäristö

Kolhonmäen noro ja rantasuot (kartta 2, kohde 2)

Pohjavesivaikutteisen noron vedenjuoksu-uoma on Ylämaantien itäpuolella luonnontilaisen kaltainen. Länsipuolella esiintyy pienialaisesti metsäkortekorpea EN. Talolle johtavan tien ja suon välissä oleva metsä on ainakin suurelta osin lehtoa, jonka puustona kasvaa nuorta koivua, harmaaleppää ja kuusta sekä kenttäkerroksessa metsämaitikkaa (*Melampyrum sylvaticum*), ahomansikkaa (*Fragaria vesca*), metsäälvejuurta (*Dryopteris carthusiana*), metsätähteä (*Trientalis europaea*), suo-ohdaketta (*Cirsium*

palustre), mustikkaa (*Vaccinium myrtillus*), karhunputkea (*Angelica sylvestris*), kevätpiippoa (*Luzula pilosa*) ja nurmilauhaa (*Deschampsia cespitosa*). Lehdon läpi on kaivettu leveä oja, jota ei ole merkitty karttoihin.

Kuva 5 (vas). Kolhonmäen pieni suu. **Kuva 6** (oik). Maariankämmeköitä Kolhonmäen suolla. 11.7.2017 © Petri Parkko

Suon (kuva 5) puustona kasvavat männyt ja koivut kasvavat mättäillä ja pensaskerroksessa kasvaa halavaa (*Salix pentandra*), tuhkapajua (*S. cinerea*), virpajua (*S. aurita*), kiiltopajua (*S. phylicifolia*) ja mustuvajua (*S. myrsinifolia*) sekä reunaosissa korpipaatsamaa (*Rhamnus frangula*). Suon puustoa on aikoinaan harvennettu.

Kenttäkerroksen muodostavat jokapaikansara (*Carex nigra*), mutasara (*Carex limosa*), runsaana kasvava raate (*Menyanthes trifoliata*), jouhivihvilä (*Juncus filiformis*), ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*), maariankämmekkä (*Dactylorhiza maculata*) (kuva 6), kangasmaitikka (*Melampyrum pratense*), rantamatara (*Galium palustre*) ja kurjenjalka (*Comarum palustre*). Suon reunoilla kasvaa myös juolukkaa (*Vaccinium uliginosum*). Noro on vesilain suojelema kohde ja sitä reunustavat metsät sekä vähäpuustoiset suot ovat metsälain 10 § suojelemia kohteita.

Kartta 3. Mökkikylän musta-apilan kasvupaikka on merkitty punaisella pallolla.

7. Päätelmät ja suositukset

Natura 2000 -alueet ja luonnonsuojelualueet

Suunnittelualueella tai sen läheisyydessä ei ole Natura-alueita tai luonnonsuojelualueita.

Liito-orava (*Pteromys volans*) Dir IV, NT

Suunnittelualueella on vain vähän liito-oravalle sopivaa metsää. Kevään 2017 maastotöissä suunnittelualueelta ei löytynyt liito-oravan papanoita eikä nykyisen tielinjauksen läheisyydestä löytynyt myöskään lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi sopivia kolopuita tai risupesiä. Tien parannuksella ei ole vaikutusta liito-oravaan.

Muut IV-liitteen lajit

Kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) lisääntyminen suunnitteluvälillä on mahdollista, sillä lajin toukkien ravintokasvia (*Melampyrum pratense*) kasvaa useammassa paikassa. Tienparannuksella ei ole kuitenkaan merkittävää heikentävää vaikutusta maassamme elinvoimaiseksi LC arvioituun kirjoverkkoperhoselle, sillä parhaat kangasmaitikkakasvustot sivuteiden varsilla ja hakkuiden reunoissa.

Viitasammakko (*Rana arvalis*) voi toisinaan lisääntyä hyvin pienialaisissa vesissä, kuten ojissa. Hankealueella parhaiten lajin kutupaikaksi sopisi arvokkaaksi elinympäristöksi rajattu pieni suo ja noro (kartta 2, kohde 2). Tienparannushankkeella ei ole vaikutusta viitasammakolle.

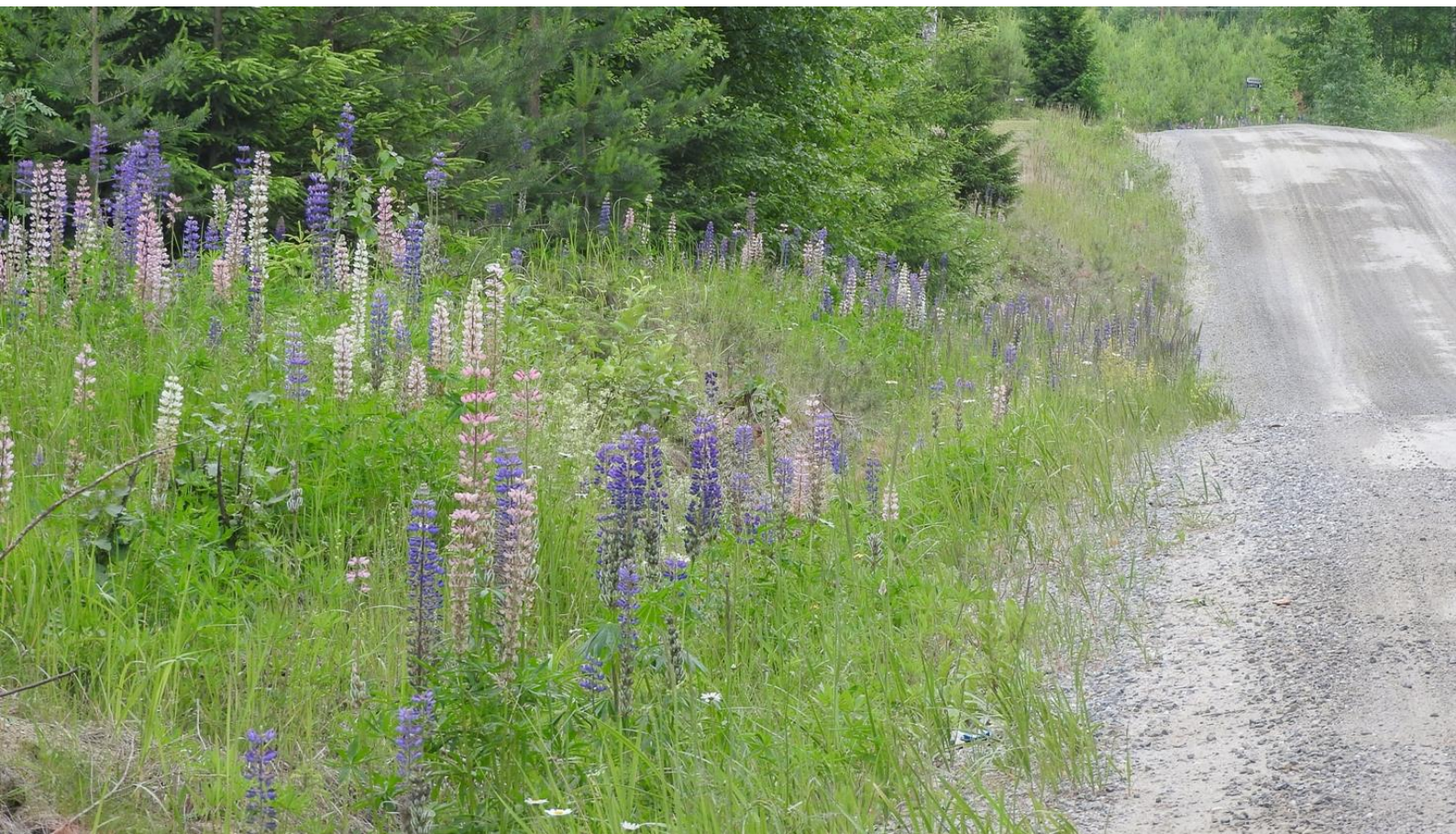
Uhanalaislajisto

Ainut luontoselvityksen maastotöissä havaittu uhanalainen laji oli töyhtötiainen (*Lophophanes cristatus*) vu, johon tienparannuksella ei ole vaikutusta. Lajin väheneminen johtuu tehometsätaloudesta ja mahdollisesti myös ilmastonmuutoksesta.

Mökkikylästä löytyi musta-apilaa (*Trifolium spadiceum*) NT pieni kasvusto, joka on jäämässä haitallisen vieraslajin komealupiinin (*Lupinus polyphyllos*) alle. Esiintymällä ei ole rajoittavaa vaikutusta tiehankkeeseen.

Arvokkaat elinympäristöt

Suunnitteluvälin metsät ovat olleet intensiivisessä metsätalouskäytössä ja suot ovat ojitettuja, mistä johtuen arvokkaita elinympäristöjä on vähän. Alueelta rajattiin yksi vesilain suojelema kohde noro, jonka veden virtaama tulee säilyä tienparannuksen yhteydessä. Noron läheisyydessä olevat suot pyritään säästämään tiehankkeessa.

Kuva 7. Haitallinen vieraslaji komealupiini on levinnyt monin paikoin suunnittelualan pientareille ja tieluiskille.
11.7.2017 © Petri Parkko

Haitallinen vieraslaji

Komealupiini (*Lupinus polyphyllos*) on levinnyt monin paikoin suunnittelualueen pientareille (kuva 7), eikä sitä saa enää kokonaan hävitettyä. Laji syrjäyttää voimakkaana kilpailijana nopeasti alkuperäislajiston ja uhkaa useita merkittäviä uhanalaisten kasvi- ja hyönteislajien tienvarsiesiintymiä. Lupiinin leviämistä voidaan ehkäistä viemällä siemeniä sisältäviä maa-aineksia pois alueelta ja tuomalla puhdasta maa-ainesta tilalle. Käytännössä lajin torjuminen on kuitenkin erittäin hankalaa. Tärkeintä olisi estää lajin leviäminen uusille alueille.

8. Lähteet

Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E. M. & Pikänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 685 s.